

**Стратегічне бачення діяльності на посаді
Голови Національного агентства з питань запобігання корупції
Мостової Ірини Олександрівни**

I. Бачення ролі та місця НАЗК в антикорупційній інфраструктурі України, а також взаємозв'язки між НАЗК та основними стейкхолдерами

НАЗК є органом, який має створювати умови для унеможливлення корупційних практик. Передумови корупційних практик усуваються із законодавства, а культура суспільства їх не толерує. Прояви корупції невідворотно та пропорційно караються.

Виконання рекомендацій GRECO та OECD, розбудова НАЗК ефективної антикорупційної політики та впровадження передових антикорупційних практик наближає Україну до членства в ЄС, покращує інвестиційний клімат, в т.ч. числі для залучення інвестицій для повоєнної відбудови України, робить Україну надійним партнером на міжнародному рівні та комфортною для бізнесу та громадян.

НАЗК виявляє корупційні активи та у співпраці з антикорупційною інфраструктурою (НГО, журналісти-розслідувачі, НАБУ, САП, АРМА, ВАКС) повертає вкрадене країні. Це сприяє наповненню бюджету та росту довіри суспільства до антикорупційної інфраструктури і держави в цілому.

Повернені державі кошти частково використовуються для досліджень корупції та розвитку антикорупційної інфраструктури. Дослідницькі університети світу отримують грант від НАЗК для research proposal, а їх результати лягають в основу політик і практик в Україні.

Для переслідування корупції більше немає кордонів. НАЗК має стати одним з органів, уповноваженим на взаємну правову допомогу, відповідно до Конвенції ООН проти корупції. У співпраці з компетентними органами інших держав виявляються приховані за кордоном активи, встановлюється невідповідність способу життя.

Dashboards, Professional Services Automation, Gantt chart – це про моніторинг Державної антикорупційної програми, який НАЗК здійснюється просто, швидко і наочно.

НАЗК працює прозоро, залучає НГО та експертів до впровадження всіх своїх ініціатив, проводить адвокаційні кампанії цих ініціатив, демонструє політичну нейтральність. Це нівелює опір державних інституцій, в т.ч. Парламенту, та громадського сектору до антикорупційних заходів. НАЗК – партнер кожного, хто бореться і не толерує корупцію.

НАЗК чесно і відкрито комунікує з судами, Вищою радою правосуддя, Радою суддів України. Обмін думками уніфікує правозастосовну практику антикорупційної інфраструктури та удосконалює її.

НАЗК – взірць добросовісного державного органу: має взірцеві антикорупційну програму, кодекс етики, внутрішні канали для повідомлень, не терпить недобросовісності в своїх лавах, оприлюднює результати своєї діяльності та перевірок декларацій своїх працівників та керівництва.

II. Бачення правового статусу НАЗК та того, як різні повноваження НАЗК спільно формують комплексну та інтегральну систему запобігання корупції

Спеціальний статус НАЗК – це провідна роль у формуванні антикорупційної політики, підконтрольність Парламенту, особливий спосіб призначення керівництва, гарантії незалежності та належного фінансового забезпечення органу та умов оплати праці працівників, зовнішній аудит діяльності та публічність результатів діяльності.

НАЗК одночасно формує антикорупційну політику (розробляє законодавство, Антикорупційну стратегію та національну доповідь, видає нормативні акти, проводить антикорупційну експертизу тощо) та реалізує її (правозастосовна практика щодо фінансового контролю, конфлікту інтересів, захисту викривачів, контролю фінансування політичних партій, міжнародна співпраця тощо).

Зазначені функції діють як антикорупційні лещата – з одного боку НАЗК виявляє порушення, практично вживає заходів для притягнення порушників до відповідальності, а з іншого вживає

заходів для усунення причини і умов, що сприяли порушенням, зокрема, через зміни до законодавства, роз'яснювальну роботу, рекомендації.

Контроль за конфліктом інтересів, подарунками та сумісництвом запобігають використанню службового становища у приватних інтересах, отриманню неправомірної вигоди. Спеціальна перевірка, повна перевірка декларації, моніторинг способу життя не дають можливості реалізувати неправомірну вигоду.

Виявлені факти порушень аналізуються і стають основою для змін законодавства і навіть частиною Антикорупційної стратегії чи предметом наступних досліджень. З іншого боку найбільш вразливі за результатами досліджень до корупції сфери перебувають під посиленням моніторингом і контролем НАЗК.

НАЗК каталізує викривальницьку практику, чим формує культуру нетолерантності до корупції.

Контроль та фінансування політичних партій запобігає політичній корупції.

Співпраця з іншими стейкхолдерами, в першу чергу НГО, журналістами-розслідувачами, НАБУ, САП, ВАКС, компетентними органами інших країн посилює результативність та ефективність здійснюваних НАЗК повноважень.

III. Три найважливіші виклики, виявлені за підсумками незалежного аудиту діяльності НАЗК за 2020 та 2021 роки, у сфері управління та організаційної спроможності НАЗК та шляхи їх вирішення

Виклики у цій сфері умовно можна розділити на три категорії: 1) несуть загрозу порушення прав осіб; 2) несуть іміджеві ризики для НАЗК; 3) впливають на інституційну спроможність НАЗК.

Ризики порушення прав осіб будуть вирішені шляхом затвердження нормативними актами НАЗК (за результатами широкого громадського обговорення та залучення заінтересованих сторін) порядків, які регламентують всі види перевірок та моніторингів (в т.ч. щодо суддів та осіб, які подають «закриті» декларації), санкційну діяльність НАЗК.

Імплементация нових норм у робочі процеси НАЗК відбуватиметься з побудовою road map та визначенням ключових KPI. У подальшому, за участю зацікавлених сторін, буде проведено аудит для оцінки результатів їх впровадження і необхідності удосконалення.

Буде прийнято управлінське рішення що припинення практика перевірок та доступу до інформації з обмеженим доступом неуповноваженими особами, включення до Реєстру осіб, які вчинили корупційні та пов'язанні з корупцією правопорушення, суб'єктів, які вчинили порушення Закону України «Про запобігання корупції», проте такі порушення не є корупційними чи пов'язаними з корупцією. Буде затверджено строки та критерії виключення осіб з цього реєстру.

Іміджеві ризики для НАЗК нівелюються прозорістю його діяльності: оприлюднення звітів не лише про діяльність НАЗК, а й про її результати; залучення до розробки всіх ініціатив широкого кола громадськості, заінтересованих сторін; публічність всіх рішень НАЗК; проведення прозорих конкурсів на посади, в т.ч. керівні, з визначенням чітких вимог до кандидатів; систематичний перегляд власних нормативних актів та роз'яснень на предмет актуальності, корупційних ризиків; впровадження опитувань серед державних органів та суб'єктів антикорупційного законодавства на предмет оцінювання роботи НАЗК (доступності і якості методичної допомоги, дотримання законодавства та етики працівниками НАЗК при проведенні перевірок, прозорості тощо).

Імідж НАЗК і відкритість його діяльності – екзистенційна основа цього органу.

Вирішення викликів, пов'язаних з інституційною спроможністю, потребує аналізу причин плінності кадрів, структури на предмет чіткого розподілу функціоналу і навантаження з метою усунення дублювання повноважень, приведення у відповідність до закону, підсилення функціональних структурних підрозділів. Буде затверджено чіткий і рівномірний за навантаженням розподіл повноважень між заступниками Голови; запроваджено автоматизований розподіл між уповноваженими всіх перевірок і моніторингів; створено внутрішні канали для повідомлень про корупцію працівниками НАЗК, розмежовано внутрішній контроль та запобігання корупції в НАЗК; продовжено впровадження ІТ-інструментів збору та аналізу інформації; впроваджено систематичні заходи підвищення кваліфікації працівників НАЗК, в т.ч. за рахунок обміну досвідом з компетентними органами інших держав.

IV. Найважливіші досягнення НАЗК за чотири роки

Основним досягненням є активна реалізація повноважень щодо проведення антикорупційних досліджень та експертиз (визначення пріоритетних сфер з високим рівнем корупційних ризиків, створення каталогу корупційних ризиків, проведення досліджень на основі правозастосовної практики, матеріалів журналістів, НГО, із залученням експертів та напрацювання реальних рекомендацій щодо мінімізації/ усунення корупційних ризиків у найбільш актуальних сферах державного управління та економіки, проведення понад 300 антикорупційних експертиз).

Це дозволяє не лише вчасно виявляти та усувати корупційні ризики, а й запобігти порушенням, не допустити марного витрачання бюджетних коштів, дискредитації органів влади і держави в цілому.

Результати досліджень є дороговказом при розробці антикорупційної політики.

Другим досягненням є продовження діджиталізації антикорупційних практик і процедур: впровадження в діяльності НАЗК програмних продуктів автоматичного отримання та аналізу інформації, автоматизація окремих функцій НАЗК (інструмент «Приховані інтереси», портали повідомлень викривачів та уповноважених з питань запобігання корупції, інформаційна система моніторингу реалізації Державної антикорупційної політики, Реєстр POLITDATA, оновлена система логічного та арифметичного контролю з можливістю формувати довідку для заповнення декларації, електронна система управління справами).

Це дозволяє зменшити затрати часу на пошук на аналіз інформації, охопити і обробити більші масиви даних, що в свою чергу економить людські ресурси, пришвидшує перевірки, спрощує подачу суб'єктами декларацій, повідомлень викривачами.

Помітним є прогрес у захисті викривачів. НАЗК за участі міжнародних та вітчизняних експертів, НГО забезпечило прийняття законодавства щодо захисту викривачів, надало ґрунтовні роз'яснення щодо його реалізації, істотно збільшило кількість судових справ, де захищає інтереси викривачів. Розвиток інституту викривачів допомагає виявляти порушення та знижує толерантність до корупції.